

Humanisme

W2 project brugklas vwo



Inleiding

In dit project gaan we aandacht besteden aan het humanisme. Het woord humanisme komt van het Latijnse woord 'humanus' wat betekent: de mens betreffende. Precies daar gaat het om in het humanisme. De mens is het allerbelangrijkste. Het *humanisme* is een levensbeschouwing die veel waarde hecht aan de mens. Een humanist gelooft dat de mens zélf vorm en zin moet geven aan zijn leven. Veel humanisten zijn atheïst: ze geloven niet in God.

In dit project gaan jullie aan de slag met een aantal opdrachten en krijg je meer kennis van het humanisme.

In de eerste week ga je kennismaken met het humanisme en ga je uitzoeken hoe humanistisch jij zelf eigenlijk bent.

In het tweede week leer je meer over een beroemde humanist, Jean Paul Sartre en ga je dieper in op de denkbeelden van deze filosoof.

In de derde week ga je zelf onderzoek doen naar een bekende humanist en maken jullie met de hele klas een encyclopedie van het humanisme.

In de laatste twee weken gaan jullie in groepjes onderzoek doen naar verschillende rechten van kinderen. Hierbij moeten je verschillende stappen volgen om uiteindelijk te komen tot een werkstuk.

Er is ook één week voor de afronding van de opdrachten en eventuele uitloop ingebouwd.

Het doel van dit project is dat je kennis maakt met de belangrijkste denkbeelden en denkers van het humanisme. Daarnaast leer je ook wat het humanisme voor jou zelf kan betekenen en ontwikkel je de vaardigheden: het schrijven van een brief en het doen van onderzoek.

We wensen je veel plezier met het project Humanisme.

Dit projectboekje is samengesteld door MA. S. Mulder en BA. M. Meijer in het kader van projectonderwijs op het Werenfridus.

Het ontwikkelen van projectonderwijs voor het VWO is gestart in 2012. Het boek Standpunt hebben we als leidraad gebruikt. Andere bronnen die zijn geraadpleegd, zijn toegevoegd bij de verschillende stukken tekst.

Eerste druk maart 2014.

© Tabor college locatie Werenfridus

Overzicht opdrachten project Humanisme

Week 1 Kennismaking met het humanisme – Hoe humanistisch ben jij?

1.1.	Wat is humanisme
1.2.	Hoe humanistisch ben jij?
1.3.	Humanistische antwoorden op levensvragen

Week 2 Sartre – Schrijven van een brief

2.1.	Het existentialisme
2.2.	Sartre en religie
2.3.	Sartre en vrijheid
2.4.	Schrijf een brief aan Sartre – opdracht



Week 3 De Grondleggers van het Humanisme – Encyclopedie

Week 4 + 5 Rechten van het Kind – Onderzoek doen

Hoofdstuk 1 Kennismaking met het humanisme

1.1. Wat is humanisme?

We gaan aan de slag met het thema humanisme. In de inleiding werd al verteld dat in het humanisme de mens centraal staat. Humanisme is een levensbeschouwing, maar geen religie. We gaan kijken naar een kort filmpje over het verschil tussen religie en humanisme.

Beantwoord tijdens het kijken van het filmpje de volgende vragen en schrijf het antwoord in je schrift/notities:

Opdracht 1:

Noem minimaal 1 kenmerk van religie.

Wat is het verschil tussen humanisme en religie? Ben jij het hiermee eens?

De antwoorden gaan we samen bespreken.

In het humanisme staat de vrijheid van de mens voorop. Maar hoe denken humanisten eigenlijk over allerlei belangrijke zaken in het leven? Welke antwoorden geven zij op belangrijke levensvragen? En, ben jij eigenlijk humanistisch of juist niet? En wat zou dat dan betekenen? We gaan een test doen om meer te weten te komen over de humanistische denkbeelden.

1.2. Hoe humanistisch ben jij?

We gaan nu een test doen waaruit zal blijken op jij de opvattingen van het humanisme deelt. Geef aan welk antwoord het meest bij jouw mening aansluit.

Opdracht 2:

Ga naar de app socrative

Typ als Room Number: 629309

Maak de test.

Na afloop gaan we de antwoorden op de vragen bespreken.

De bovenstaande test geeft een goede voorbereiding op het volgende gedeelte. Je weet nu welke antwoorden humanisten geven op allerlei vragen, maar nog niet waarom dit zo is. In de onderstaande tekst gaan we hier heel uitgebreid op in.

1.3. Humanistische antwoorden op levensvragen

Tijdens de lessen levensbeschouwing hebben we geleerd dat in elke levensbeschouwing antwoord wordt gegeven op levensvragen en dat we deze vragen kunnen verdelen in zes groepen:

1. Wat is belangrijk is het leven?
2. Wie is de mens?
3. Hoe leven mensen met elkaar samen?
4. Wat is de betekenis van lijden en dood?
5. Wat is tijd?
6. Wat is de natuur?

In deze paragraaf maken we kennis met de antwoorden die het humanisme geeft op deze levensvragen. Hierbij gaan jullie aan de slag met de volgende opdracht waarin je leert de visie van humanisten kernachtig te verwoorden.

Opdracht 3:

Stap 1: Maak per kernvraag een samenvatting van maximaal 25 woorden.

Stap 2: Schrijf in tweetallen van alle samenvattingen de belangrijkste steekwoorden op (maximaal 25).

Stap 3: Schrijf in een groepje een verhaal waarin de standpunten van Humanisten duidelijk naar voren komen. In dit verhaal moeten de steekwoorden van stap 2 terugkomen.

Kernvraag 1: Wat is belangrijk in het leven?

Geloven in de mens.

Wat mij in het humanisme zo aanspreekt, is het geloof in de mens. De mens is het hoogste goed. In mijn klas voerden wij pas een discussie over de vraag of God bestaat. Twee van mijn klasgenoten zijn steng gereformeerd opgevoed en kennen geen enkele twijfel aan het bestaan van God. Ik sta op het standpunt dat God niet bestaat. Mensen zijn zelf verantwoordelijk voor wat ze doen en laten. Daar moet je God buiten laten.

Ik begrijp wel dat sommige mensen in God geloven. Het geeft immers veiligheid en zekerheid. Sommigen hebben daar sterk behoefte aan. Ik heb dat zelf minder en bovendien ben ik van mening dat je houvast moet zoeken bij jezelf en niet bij God. Soms word t gedaan alsof gelovigen betere mensen zijn. Ik geloof daar niets van want ook onder christenen en moslims heb je goede mensen maar ook dieven en verkrachters. Humanisten proberen ook goed te leven, maar ze doen dat niet vanuit een geloof in God.

Wat ik ook belangrijk vind, is de gelijkwaardigheid van alle mensen. Ik heb een



enorme hekel aan discriminatie: het achterstellen van mensen op basis van kenmerken die er niet toe doen zoals land van herkomst, huidskleur en seksuele voorkeur. Voor mij is elk mens evenveel waard: of hij nou zwart is of blank, christen of moslim, homo of hetero. Onlangs maakten enkele leerlingen in mijn klas tijdens een les geschiedenis discriminerende opmerkingen over moslims. Ik vond het niet goed dat de leraar er niets over zei.

Kernvraag 2: Wie is de mens?

De mens is vrij

Het humanisme beschouwt de mens als een vrij wezen. Dit betekent dat hij een eigen vrije wil heeft en over verstandelijke vermogens beschikt. In tegenstelling tot een dier kan een mens redeneren en keuzes maken. Een voorbeeld. Als een dier honger heeft, eet het. Een dier volgt zijn instincten. Als een mens honger heeft, kán maar hóeft hij niet te eten. Hij kan eten weigeren. Zo kunnen mensen in

hongerstaking gaan, zelfs tot ze eraan doodgaan. Mensen hebben net zoals dieren instincten, maar ze kunnen deze onder controle houden.

Dat de mens vrij is wil niet zeggen dat hij geen rekening hoeft te houden met zijn medemens. Dat moet hij juist wel en daarom zegt het humanisme dan ook dat de mens een verantwoordelijke wezen is. De mens heeft een bepaalde vrijheid maar hij mag de uitoefening van die vrijheid niet de vrijheid van anderen beperken. Vrijheid is dus prima zolang je de ander geen last bezorgt. Bovendien hoort ieder mens te bevorderen dat ook zijn medemens zich optimaal kan ontplooien als mens.

Wangedrag van mensen komt vaak voort uit een slechte opvoeding. Maar soms wordt het ook veroorzaakt doordat mensen in een groep niet voor elkaar onder willen doen. Ze gaan stoer doen, of heel grof. Vorige week is er in mijn stad een jongen zo mishandeld, dat hij naar het ziekenhuis moest. De jongen werd lastiggevallen door jongeren die veel te veel gedronken hadden en ruzie zochten met mensen op straat. Toen hij aangaf daarvan niet gediend te zijn, werd hij door de jongens bewusteloos geslagen. De ouders lieten zich door elkaar meeslepen en wilden niet voor elkaar onderdoen. Ze dachten zelf niet meer na. Dat is dus supergevaarlijk want je bent jezelf niet meer. Het humanisme vindt dat je jézelf moet blijven, je verstand moet gebruiken en je niet moeten laten meeslepen door anderen.

In de humanistische levensbeschouwing wordt veel waarde gehecht aan de ratio (het verstand). Een mens is (ook) een redelijk wezen. De mens is met zijn verstand in staat onderscheid aan te brengen tussen goed en kwaad, waarheid en leugen, etc.

Kernvraag 3: Hoe leven mensen met elkaar samen?

Onlangs werd op tv een reportage uitgezonden over pesten. Het programma liet zien hoe kinderen op een school een leerling het leven zuur maken door te treiteren of



door zo'n jongen of meisje helemaal belachelijk te maken en overal buiten te sluiten. Een kind kan er helemaal aan kapot gaan. Pesters beseffen vaak niet wat ze bij degene die gepest wordt, aanrichten.

In onze klas wordt ook wel eens gepest. Ik heb daar eens iets over gezegd. Pesten getuigd niet van respect voor je medemens. Als humanist vind ik dat je je medemens in zijn waarde moet laten en geen kwaad mag doen. Dat noem ik respect.

Kernvraag 4: Hoe gaan mensen om met lijden en dood?

Het humanisme vindt dat een mens zelf moet kunnen beslissen over leven en dood. Als een meisje ongewenst zwanger raakt, moet ze zélf kunnen beslissen over abortus. Het is toch háár lichaam. Hetzelfde geldt voor euthanasie: er zijn mensen die veel pijn lijden en daardoor het leven zelf als een enorme last ervaren en liever dood zijn. Deze mensen moeten een arts kunnen verzoeken om hen te helpen bij een menswaardige, zachte dood. Natuurlijk moet dit verzoek uit vrije wil geschieden. Voor het humanisme is de mens een vrij wezen. Hij moet zelf kunnen beschikken over leven en dood (menselijk zelfbeschikkingsrecht).

Kernvraag 5: Wat is tijd?

Voor een humanist is het leven – hier en nu – erg belangrijk. Het gaat erom dat we tijdens ons aardse bestaan werken aan een betere wereld. Een van mijn vrienden gelooft in een leven na de dood. Hij zegt dat hij in de hemel komt na zijn dood. Ik denk dat het gewoon afgelopen is als je doodgaat. Wetenschappelijk is er nooit een bewijs geleverd voor een leven na de dood: niet voor een hemel en ook niet voor reïncarnatie (wedergeboorte).

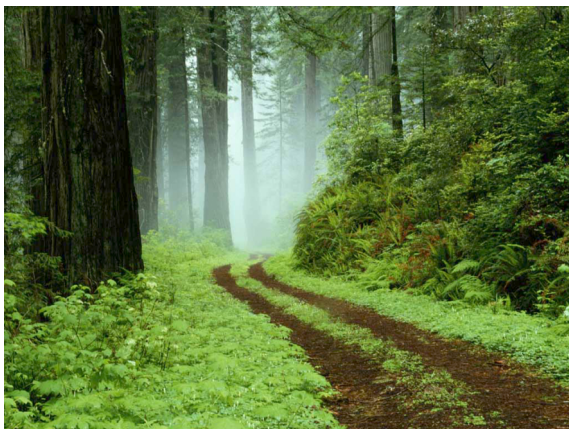
Bovendien vind ik het veel belangrijker dat we ons hier en nu inzetten voor een leefbare wereld.

Mensen die verlangen naar een leven na de dood hebben moeite met de gedachte dat er niets is na dit leven. Ze kunnen dat niet accepteren en daarom fantaseren ze dat er wel iets is.

Kernvraag 6: Wat is de natuur?

De mens is niet alleen verbonden met zijn medemens maar ook met de natuur. Mensen zouden zonder de natuur niet kunnen overleven. Dat betekent dat mensen ook verantwoording dragen voor de natuur.

Op het moment dat wij de natuur met geweld bejegenen, doen we ook ons zelf geweld aan! Dat blijkt wel uit de opwarming van de aarde en de gevolgen daarvan voor de mensheid in de toekomst. Wij zijn immers zelf deel van de natuur. Wij onderscheiden ons van dieren en planten doordat wij verstand en een vrije wil hebben. Mensen hebben het instinctieve gemeenschappelijk met dieren. Als dieren aangevallen worden, verdedigen ze zich. Mensen hebben die neiging ook.



Mensen kunnen gebruik maken van dieren en planten, bijvoorbeeld om zich te voeden. We zeggen dan: planten en dieren hebben voor de mens een instrumentele waarde. Dat wil zeggen: ze hebben ook een waarde in zichzelf. Als iets waarde heeft moet je er voorzichtig mee omgaan. Zo mogen mensen niet zonder goede redenen planten of dieren schade toebrengen. Een serieuze reden om dat wel te doen is de menselijke behoefte aan voedsel. Daarvoor moet de natuur af en toe schade berokkend worden. Anders is er gevaar voor de gezondheid en

het leven van mensen. Het leven van mensen weegt zwaarder dan de schade aan de natuur.

Hoofdstuk 2 Jean Paul Sartre

Eén van de belangrijkste humanistische denkers is de Fransman Jean Paul Sartre. Hij leefde van 1905 tot 1980. Sartre is bekend als schrijver, filosoof en politiek activist. Hij mengde zich actief in politieke conflicten: hij voerde actie tegen de Franse bezetting van Algerije en tegen de oorlog van Amerika en haar bondgenoten tegen en in Vietnam. Ook was hij één van de leiders van de strijd van studenten en arbeiders in de jaren zestig van de vorige eeuw voor maatschappelijke verandering. Sartre had een relatie met Simone de Beauvoir, één van de grondleggers van het moderne feminisme.

We gaan in de onderstaande tekst lezen over zijn ideeën. Deze hangen samen met de belangrijkste begrippen die naar voren komen in het humanisme.

2.1. Het existentialisme

Sartre is de grondlegger van het existentialisme. We gaan nu kijken naar een kort filmpje over het leven en de ideeën van Sartre.

Opdracht 1.

Schrijf tijdens het kijken de woorden op waarvan jij denkt dat ze belangrijk zijn in zijn theorie. Deze gaan we na het filmpje bespreken.

Het existentialisme is een stroming in de filosofie die er van uit gaat dat de mens eerst bestaat (existeert) en pas in dat bestaan zijn wezen ontwikkelt. In het woord existentialisme zit dan ook het woord existentie wat 'bestaan' betekent.



Het wezen van de mens ligt dus niet vooraf vast. Als een mens geboren wordt, is hij dus nog 'niets': hij is 'blanco'. Wat de mens later 'is', heeft hij van zichzelf gemaakt.

Een beroemde zin uit zijn existentialistische filosofie is: 'l'existence précède l'essence' (het 'zijn' gaat vooraf aan het wezen van de mens). De mens kan dus steeds plannen maken om zijn leven vorm en zin te geven.

Vraag 1.

Denk jij dat de mens helemaal 'blanco' wordt geboren? Wat heeft tot nu invloed op jouw ontwikkeling gehad? Bespreek dit 4 minuten met je buurman/buurvrouw en formuleer samen een antwoord.

Daarna gaan we dit klassikaal bespreken.

2.2. Sartre en religie

Sartre had kritiek op verschillende godsdiensten: zij leggen het wezen van de mens vast. Vervolgens geven de godsdiensten aan hoe de mens moet leven en zich moet gedragen. Op deze manier wordt de vrijheid van de mens enorm beperkt.

Voor Sartre is de menselijke vrijheid dus heel belangrijk en dat betekent dat de mens voortdurend keuzes moet maken in zijn leven. De mens mag zich niet aan deze verantwoordelijkheid onttrekken. Hij mag zich niet achter anderen verschuilen. Er zijn

mensen die zeggen: 'Ik laat mij in het maken van keuzes leiden door opvattingen die in de bijbel staan.' Voor Sartre is dat verraad van de mens aan zichzelf. Je moet namelijk zélf keuzes maken.

2.3. Sarte en vrijheid

Mensen moeten hun leven helemaal zelf vorm geven, volgens Sartre. Er is geen God die dat voor je doet. Van een God die jouw leven bepaalt, kan geen sprake zijn. Wanneer je God wel erkent, ontken je in feite de vrijheid van de mens, aldus Sartre.

Vraag 2.

Denk na over de vraag: is de keuzevrijheid van de mens onbeperkt? Schrijf voor jezelf een antwoord op deze vraag in je schrift/notities waarbij je één voorbeeld geeft.

Lees nu het onderstaande voorbeeld van Sartre.

Een soldaat in de oorlog krijgt het volgende dienstbevel: hij moet onschuldige kinderen doden. De soldaat zegt: 'ik moet het wel doen, ik kan niet weigeren, anders word ik zelf gedood'.

Dit klopt niet, zegt Sartre. Je kunt wel degelijk weigeren want je bent vrij. Kijk maar naar soldaten die wel geweigerd hebben onschuldige kinderen te doden. Men kan dit weerleggen met: 'Ik ben nu eenmaal geen held.' Om daarna inderdaad een dienstbevel uit te voeren en onschuldigen te doden. Sartre zegt daarover: 'Je mag niet zeggen dat je geen held bent. Je kiest ervoor om geen held te zijn.'

2.4. Schrijf een brief aan Jean Paul Sartre - opdracht

Inleiding

In 1948 zijn door de Verenigde Naties de Universele rechten van de mens vastgesteld. Het gaat om in totaal dertig rechten. Belangrijke rechten zijn:

- Recht op het hebben van een vereniging
- Recht op godsdienst
- Recht op arbeid
- Recht op onderwijs
- Recht op een eerlijke rechtsgang

Dit zijn rechten die voor ieder mens belangrijk zijn.

Jullie gaan een brief schrijven aan de filosoof Jean Paul Sartre waarin je het recht op godsdienst gaat verdedigen. Je probeert Sartre te overtuigen van hoe belangrijk het recht op religie is.

Opdracht en beoordelingseisen:

Verwerk de volgende punten in je brief:

- Leg uit wat het existentialisme inhoudt.
- Beschrijf in je brief zien hoe Sartre tegen religie aankijkt en gebruik in je uitleg de uitspraak in het tekstblok hiernaast.
- Geef twee goede argumenten waarom je het **niet** eens bent met de visie van Sartre op religie.
- Let op: een goed argument is een argument waarin niet 1 van de argumentatiefouten wordt gebruikt (autoriteitsargumenten, persoonsgebonden argumenten, normen ontlenen aan feiten, ongegronde generaliseringen).
- Schrijf je brief als een officiële brief zoals je dit bij Nederlands hebt geleerd.
- Maak hele zinnen.
- Denk aan punten en komma's (interpunctie).
- Let op je spelling!

**LIFE ISN'T ABOUT
FINDING YOURSELF.
LIFE IS ABOUT
CREATING
YOURSELF.**

Tip: schrijf eerst een kladversie van je brief.

Hoofdstuk 3 De Grondleggers van het Humanisme

Inleiding

In het woord 'humanisme' zit het woord 'human', wat mens betekent. In het humanisme staat de mens centraal. Er zijn veel personen geweest die het humanisme groot hebben gemaakt. Denk bijvoorbeeld aan Jean Paul Sartre.

Vanaf de eerste eeuw n.Chr. hebben wetenschappers en humanisten allerlei feiten en weetjes verzameld in een encyclopedie. Voor hen is wetenschappelijke informatie de belangrijkste bron van kennis, in plaats van het vertrouwen in God.



Opdracht

Jullie gaan individueel een onderzoek doen naar een belangrijke persoon uit het humanisme. Over deze persoon schrijf je een korte, kernachtige biografie voor jullie eigen encyclopedie.

De onderstaande 15 personen worden over twee groepen in de klas verdeeld. De docent voegt alle biografieën samen tot 1 encyclopedie van 'De Grondleggers van het Humanisme'.

1. Socrates
2. Cicero
3. Petrarca
4. Leonardo Da Vinci
5. Desiderius Erasmus
6. Thomas More
7. Sandro Botticello
8. Multatuli
9. Bertrand Russel
10. Baruch de Spinoza
11. Voltaire
12. Thomas Hobbes
13. Domela Nieuwenhuis
14. Francis Bacon
15. Paul Cliteur

Beoordelingscriteria

- *Opmaak zoals het voorbeeld van Jean Paul Sartre*
 - *Raadpleeg minimaal 3 bronnen en vermeld deze bronnen onderaan de pagina*
 - *Netheid*
 - *Volledigheid van de informatie*
 - *Op tijd inleveren*
-